

Gracjan Wilczyński*
Sebastian Zakręta**

**SPRAWOZDANIE
Z 13. OBJAZDOWEGO FESTIWALU FILMOWEGO
WATCH DOCS PRAWA CZŁOWIEKA W FILMIE,
ZIELONA GÓRA, 29–30 PAŹDZIERNIKA 2015 ROKU**

W dniach 29–30 października 2015 r. w Zielonej Górze odbył się 13. Objazdowy Festiwal Filmowy *Watch Docs Prawa Człowieka w Filmie*. Jego głównymi organizatorami były Zielonogórskie Towarzystwo Edukacyjne „Civilitas” wraz z Katedrą Systemów Ustrojowych i Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego. Partnerem czynnie biorącym udział w całym przedsięwzięciu było Koło Naukowe Praw Człowieka działające przy WPiA UZ.

Honorowy patronat nad festiwalem objęła Helsińska Fundacja Praw Człowieka, która udostępniła filmy mające na celu uzmysłowienie i ukazanie rzeczywistości na temat łamania praw człowieka we współczesnym świecie.

Organizatora reprezentowali: Agnieszka Zawistowska – koordynatorka, Marcin Olechnowski – prowadzący warsztaty filmowe i cały festiwal, Małgorzata Sieńko – prowadząca warsztaty dotyczące praw człowieka.

Do udziału w tym wydarzeniu zaproszono znamienitych gości: prof. dr. hab. Bogusława Banaszaka (dziekan Wydziału Prawa i Administracji UZ), prof. dr. hab. Andrzeja Bisztygę (kierownik Katedry Systemów Ustrojowych i Praw Człowieka), dr. Roberta Wysockiego (prodziekan ds. studenckich Wydziału Prawa i Administracji UZ), dr. Piotra Mysiaka (prodziekan ds. Kształcenia Wydziału Prawa i Administracji UZ), dr. Justynę Węgrzyn (adiunkt w Katedrze Systemów Ustrojowych i Praw Człowieka), dr. Joannę Markiewicz-Stanny (adiunkt w Katedrze Teorii

* Koło Naukowe Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji, Uniwersytet Zielonogórski, ul. Podgórna 50, 65-246 Zielona Góra, e-mail: gracjan.wilczynski94@gmail.com

** Koło Naukowe Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji, Uniwersytet Zielonogórski, ul. Podgórna 50, 65-246 Zielona Góra, e-mail: gothicnanris@gmail.com

Prawa), mgr Małgorzatę Walkowską (wicedyrektor Departamentu Infrastruktury Społecznej Urzędu Marszałkowskiego), mgr Grażynę Dobroczyńską (kierownik Wydziału Edukacji w Urzędzie Marszałkowskim); mgr Bożenę Manię (prezes Okręgu Lubuskiego ZNP), mgr. Sławomira Głowackiego (Dyrektor Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze), dr. Artura Dolińskiego (komendant Chorągwi ZHP), mgr. Leszka Kornosza (przewodniczący Kręgu „Czerwona Szpilka” ZHP), mgr. Sebastiana Cycułę (prezes Stowarzyszenia „Dalej Razem”).

W dniu rozpoczynającym festiwal jako pierwszy zaprezentowano film pt. *Wyspa Krym*, który ukazuje rosyjską inwazję na Krym. Widzowie stali się niemymi obserwatorami, którzy analizując wypowiedzi polityków i archiwalne materiały rosyjskiej telewizji, mogli dojść do bezsprzecznych wniosków, że przeprowadzona operacja była przygotowana i planowana na Kremlu od wielu lat. Przygotowania miały również na celu skłonienie wszelkimi sposobami miejscowej ludności do przyjęcia rosyjskiego obywatelstwa, zastraszenie dziennikarzy i działaczy niezwiązanych z prorosyjskimi ugrupowaniami. Gdy Ukraina zaczęła stawiać opór (rewolucja na Majdanie) i uwalniać się spod wpływów rosyjskich, do akcji zostały wprowadzone „zielone ludziki”, dzięki którym premier Krymu Sergiej Aksjonow dopisał nowy rozdział do niechlubnej książki łamiącej prawa człowieka.

Kolejny film *Esencja strachu* przedstawia historię szwedzkich dziennikarzy Martina Schibbye i Johana Persson, którzy nielegalnie przekraczają granicę Ogadenu, by pokazać, jak wygląda tam „faktyczne” życie. Zostają pojmani, oskarżeni o terroryzm i skazani na 11 lat pozbawienia wolności. Do chwili zatrzymania dziennikarzom udało się udokumentować wszystko za pomocą kamer. W momencie, kiedy zostają „złapani”, sami stają się bohaterami historii, którą napisał bezwzględny tyran i oprawca prezydent Abdi Mohamud Omar. Dzięki ucieczce jednego z doradców Omara zarówno te, jak i wiele innych nagrań ujrzało światło dzienne. Obraz ten stał się realnym świadectwem terroru, dyktatury i absolutnej władzy Omara.

Następnie głos zabrała dr Justyna Węgrzyn, która wygłosiła krótki wykład pt. *Międzynarodowe standardy wolności przemieszczania się*. W pierwszej kolejności prelegentka odniosła się do pojęcia wolności. Podkreśliła, że wolność człowieka jest wartością naturalną i przyrodzoną, dlatego istnieje w sposób niezależny od państwa i prawa. Doktor Węgrzyn wyodrębniła trzy płaszczyzny, poprzez które pokazała, jak szerokie spektrum oddziaływania ma wolność, o której mowa. Odnosząc się do wolności przemieszczania, wskazała, że jest ona immanentnie związana z innymi prawami człowieka, tj. prawem do wypoczynku, prawem do pracy, prawem do nauki. W dalszej części prelegentka zwró-

ciła uwagę na liczne dokumenty prawa międzynarodowego regulujące kwestie wolności będącej tematem wystąpienia. Wymieniła między innymi: Powszechną Deklarację Praw Człowieka, Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych. Ponadto prelegentka zwróciła uwagę, że wolność poruszania się jest nieodłącznie powiązana z kryterium legalności pobytu, a wypracowane standardy międzynarodowe we wskazanym zakresie stały się inspiracją dla prawodawcy krajowego, który odnosi się do tego zagadnienia w art. 52 Konstytucji RP.

Bohaterka kolejnego filmu pt. *Poludniowa granica*, dziennikarka i obrończyni praw człowieka z Chersonia – Natalia Bimbirayte, uzmysławia widzom niezwykle trudną sytuację, w jakiej znaleźli się ukraińscy działacze w momencie rosyjskiej agresji. Dzięki ich determinacji, zrozumieniu, kim są i gdzie chcą żyć, a także mobilizacji i wysiłkowi organizacyjnemu zdołali podołać nawet największym brakom w zaopatrzeniu armii w apteczki czy kamizelki kuloodporne.

Jako ostatni został zaprezentowany poruszający dokument zrealizowany przez polskich twórców wspólnie z miejscowymi Syryjczykami – *Alleppo. Notatki z ciemności*. Ukazuje on ciemność, dramat, walkę i codzienne życie miasta, które zostało otoczone, obłożone i stłamszone. Opowieść snuta jest z perspektywy siedmiu mieszkańców Aleppo. Życie tych ludzi zostało radykalnie zmienione. Były oficer wojsk państwowych bez chwili wytchnienia całymi dniami operuje rannych w polowym szpitalu. Właściciel sklepu z damską bielizną jest przywódcą radykalnych islamistów. Inni bohaterowie to: lokalny imam, dziennikarz, sprzedawca oferujący swe towary na ulicy, piekarz i mechanik. Na pozór zwykli ludzie, jednak każdy z nich, na ile może, wspiera rebeliantów w walce. Starają się pomóc wszystkim, którym przyszło żyć w zrujnowanym mieście, niosąc wsparcie duchowe, pomagając rannym czy rozdając chleb.

Drugi dzień 13. Objazdowego Festiwalu Filmowego poprzedził wykład dr Joanny Markiewicz-Stanny pt. *Między przekazem medialnym a rzeczywistością – o istocie praw człowieka*, w którym poruszono problematykę poszanowania praw człowieka, a w szczególności praw niezbywalnych. Podczas wystąpienia prelegentka zwróciła uwagę na Powszechną Deklarację Praw Człowieka z 1948 r., jako wiodący dokument w tym temacie.

Następnie wyświetlono film *Czarna księga majdanu*, ukazujący obraz rewolucji na Majdanie. W filmie tym przedstawione są okrutne sceny, w trakcie których ludzie toczą rozpaczliwą walkę o niepodległość Ukrainy. Opozycja walczy z rządem. Śmierć policjantów będących na służbie ukazuje bezprawie, do którego dochodzi na Ukrainie, a raczej w samym jej sercu, czyli na Majdanie. Ludzie boją się o swoje rodziny

i bliskich, którzy tam przebywają. Mają świadomość, że prawa człowieka są łamane, lecz nikt na to nie reaguje.

Jako drugi wyświetlony został film *Dzieci dzwonią* pokazujący pracę konsultantek telefonu zaufania, do których z różnymi problemami dzwonią dzieci. Jak się okazuje, czasem rozmowy mają charakter żartobliwy. Zdarzają się jednak poważne problemy młodzieży, z którymi na ogół nie potrafią sobie poradzić i szukają pomocy „na zewnątrz”. Telefon zaufania daje im możliwość porozmawiania z osobą dorosłą, poczucie większej anonimowości i łatwiejszego wyrażenia swoich uczuć czy podzielenia się swoimi problemami. Film buduje napięcie poprzez chwilowe żarty, przechodząc do dramatycznych finałów dziecięcych historii, których jesteśmy świadkami. Widać również ogromne opanowanie osób udzielających odpowiedzi w telefonie zaufania. Wielką zaletą tego rozwiązania jest fakt, iż dzieci dzwoniące, jak i osoby udzielające porad zachowują anonimowość.

Kolejną z prelegentek, dr Justyna Węgrzyn podczas wystąpienia nt. *Konstytucyjnych i międzynarodowych aspektów zakazu dyskryminacji* odniosła się do regulacji prawnych, które w poszczególnych systemach ochrony praw człowieka mają fundamentalne znaczenie we wskazanym obszarze. Po przedstawieniu i wyjaśnieniu tych regulacji prelegentka zwróciła uwagę na rozwiązania przyjęte na gruncie Konstytucji RP, a także na orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego.

Następną częścią programu była prezentacja filmów w ramach Młodzieżowego Konkursu Filmów o Prawach Człowieka, po której nastąpiło ogłoszenie wyników i wręczenie nagród dla uczestników konkursu. Tematyka filmów przedstawionych przez młodzież ze szkół średnich dotyczyła problemów dyskryminacji.

Problem ścigania i stawiania przed sądem ukrywających się w Szwajcarii sprawców zbrodni wojennych przedstawia film *Łowcy zbrodniarzy*. Ukazuje on prace stowarzyszenia TRIAL, którego głównym zadaniem jest wykrywanie przestępców oraz osób związanych ze zbrodniami wojennymi przeciwko ludzkości. Działalność stowarzyszenia jest wysoko akceptowana w społeczeństwie. Poszukiwania sprawców trwają niekiedy latami, a potencjalni świadkowie, którzy są zastraszeni, nie zawsze chcą współpracować. Jednak członkowie TRIAL nie poddają się, działając w imię idei sprawiedliwości.

Film *Ucieczka* przedstawiający bałkańskie Romki ukazuje brak przestrzegania praw człowieka, nieludzkie warunki życia oraz brak perspektyw dla dorastającej w takich warunkach młodzieży. Przemoc w domu, brak możliwości edukacji czy wykorzystywanie seksualne to tylko nie-liczne elementy nieprzestrzegania w tym rejonie świata podstawowych

praw, które są gwarantowane każdemu człowiekowi. Sytuacje przedstawione w filmie skłaniają do myślenia i pokazują, jak bardzo ci ludzie pragną normalności i praw, które są im wprawdzie przyznane, lecz nie mogą zostać wyegzekwowane. Każda z kobiet stara się na swój sposób zmienić swoje życie. Film nie nastraja optymizmem, ale być może skłoni do refleksji nad ich losem.

Ostatni film pt. *Rodzina państwa Kłodko* przedstawia problemy dnia codziennego bohaterów opowieści w obliczu dotykającej ich tragedii. Szczęśliwą dotąd rodzinę dotyka ciężka choroba – stwardnienie rozsiane, na które najpierw choruje matka Halina Kłodko, a następnie córka Monika. Wielką podporą rodziny jest ojciec i mąż – pan Antoni, który stara się przystosować mieszkanie do ich potrzeb.

Zamknięcia i podsumowania 13. Objazdowego Festiwalu Filmowego *Watch Docs Prawa Człowieka w Filmie* odbywającego się w Zielonej Górze dokonał Dobiesław Barczyński (prezes Zielonogórskiego Towarzystwa Edukacyjnego „Civilitas”), który serdecznie podziękował gościom i uczestnikom za przybycie. Podsumowując festiwal filmowy, podkreślił, że wyświetlone filmy zrobiły na nim ogromne wrażenie i z pewnością skłonią do refleksji widzów biorących udział w tym wydarzeniu.

W tym miejscu należy podkreślić, że 13. Objazdowy Festiwal Filmowy *Watch Docs* jest pierwszym tego typu przedsięwzięciem zorganizowanym na Uniwersytecie Zielonogórskim. Dzięki temu wydarzeniu widzowie mogli obejrzeć wiele dokumentów z różnych zakątków świata, które skłoniły ich do dyskusji i zadumy.

13. Objazdowy Festiwal Filmowy *Watch Docs* cieszył się dużym zainteresowaniem i pełnił szeroko rozumianą funkcję informacyjną i edukacyjną. Z pewnością wyświetlone filmy, jak i poprowadzone przez doktorów wykłady z tematyki prawnoczułowieczej w sposób istotny wzbogaciły całe wydarzenie, nadając mu odpowiednią rangę. Festiwal, o którym mowa, miał za zadanie uwrażliwić, wpłynąć na kształtujące się jeszcze myśli/poglądy/postaw młodych ludzi, co wydaje się, że zostało spełnione.